

ЗА ЈЕЗИК ЛАК, КРИЛАТ И СВЕШТЕН...

**Др Радомир Животић, Небрига о језику и политичко
општење, „Јасен”, Београд, стр. 256**

Када се говори о језику српском и српском ћириличном писму, требало би одмах нагласити извесне изузетно важне чињенице. Најстарији српски ћирилични рукопис, што је *Мирослављево јеванђеље* из 12. века, сврстан је међу стотину најзначајнијих споменика у свету и 2005. године уписан у Унескову листу *Памћење света (Memory of the World)*. Српски језик учио је и преводио са тог језика и великан Гете. Уз њега и после њега и многи најумнији Немци, али и други знаменити ствараоци широм Европе. И Александар Пушкин, и Адам Мицкијевич, и Тарас Шевченко, и Шарл Нодје, и Проспер Мериме и толики други знали су, мање-више, српски језик, преводили с тог језика српску народну поезију и свакако је овековечили у свом делу и у европској књижевности. И великан Никола Тесла утврдио је, преводећи поезију Јована Јовановића на енглески језик заједно с пријатељем америчким песником Џоном Андервудом Џонсоном, да је за савршену једноставност Змајеве поезије и његову генијалност, како је дубоко веровао, заслужан баш српски језик. Још један српски великан, Милутин Миланковић, написао је своју троромну аутобиографију и култну књигу *Кроз васиону и векове*; обе на српском језику и доследно јужним херцеговаким наречјем, што је потврда и његовог порекла; а да ништа друго није урадио ни написао, сматрају стручњаци, био би сврстан међу најзначајније српске књижевнике... Ни то се не сме заборавити данас када се промишља о српском језику и о српском ћириличном писму.

Верујемо да је и овакве околности имао у виду професор др Радомир Животић када је припремио и недавно објавио књигу под насловом *Небрига о језику и политичко општење* у издању *Јасена*. У четири одељита поглавља и на више од две стотине педесет страница обухватио је нека од горућих питања српског језика и писма. Иако су актуелна питања која обрађује разнородна, па и хетерогена, обједињују их веродостојни и драгоцени примери из дугогодишње праксе овог научног прегача и језичког стручњака, професора универзитета с вишедеценијским увидом и искуством у наставној пракси, али и новинара, уредника, истраживача и аналитичара. Књига је ова тим више добродошла јер су данас уистину малобројни стручњаци, познаваоци српскога језика, који могу да посведоче сопственим великим искуством из праксе, на пример, политичког општења или и из журналистичког саопштавања. Професор Животић је и у једном и у другом заиста суверен.

Своју књигу о језику аутор посвећује професору др Бранивоју Ђорђевићу (1924 – 2014) поводом годишњице рођења. Чини то с убедљивим разлогом и још убедљивијим образложењем: *Др Бранивој Ђорђевић је био несумњиво најбољи акценолог нашег српског језика. Да није ништа друго оставио него само студију о позоришном језику и „Граматику дикције” – заслужио је да буде члан САНУ, закључује професор Животић.*

У првом и најобимнијем поглављу аутор разматра питања језика и нације; геополитике, глобализма и језика; затим даје теоријску расправу о настанку и развоју српског језика и писама глаголице, ћирилице и латинице; потом, полазећи од Вука Караџића, као родоначелника српског правописа, образлаже како се некадашњи заједнички језик поцепало начетверо, доводећи читаоца до данашњег стања српског језика и писма у вакууму; следе комуникација и здравље; одбрана српског језика и писма; језичка пракса кроз писање уставних докумената; даље су обрађени рђави примери новинара који кваре српски језик; да би указао и на градителје језика, као узоре, и на фолиранте, који га што немаром, што хотимице наружују, кваре и у најдрастичнијим случајевима унаказују.

Друго поглавље у књизи, насловљено као *Политичко општење*, посветио је томе како говоре политичари да би, на примеру *Политички говор Радомана Божовића „киша око Крагујевца”* подвргао анализи лакореку бесадржајност, конфузност и немуштост језика овог некадашњег актера на српској политичкој сцени. Затим уочава важност политичког слогана у комуникацији и образлаже његове домете, а занимљиво и духовито бави се књижевном формом афоризма, убојитом и незаборавном, нарочито ако се има у виду време политичког афоризма, што је несумњиво ово наше данданашње.

У *Култури политичког општења*, као трећем поглављу, успоставља теоријски оквир за одређење политике и успешне политичке комуникације; разврстава облике политичког општења; указује на међуоднос говора и психе, објашњава трему и страх, уз понашање политичког говорника и начине концентрације; потом с дубоким познавањем објашњава финесе о раду с микрофоном, представљање и ословљавање говорника, да би затим анализирао манипулације политичким говором. Потпоглавље *Говорити не значи читати* особито је аналитично, убедљиво и поучно.

Као актуелни, значајни и важни *Посебни облици политичког општења* у најтешњем додиру с праксом, у четвртном поглављу, обрађени су поздравни говор, изјава, конферанса, разговори у студију, интервју, честитка и летак. Најзад, уместо закључка, професор Животић сублимира своја језичка разматрања као начела политичког општења. Књигу прати индекс имена, литература и библиографија ауторових одабраних радова.

Издвојили бисмо један особито значајан сегмент у књизи који приказује *Устав и језик*. Разумљиво је да устав сваке државе, па и оне заједничке у којој смо живели и овај актуелан, представљају најважнији државни документ. Познато је, мање-више, такође да су наши уставни сматрани најопсежнијим и најобимнијим у свету, с безбројним и беспотребним понављањима, што им је био и јесте крупан недостатак. Значачки и с акрибијом професор Животић је анализирао поједина решења и указивао на крупне језичке, стилске, па чак и правописне погрешке, омашке и недоследности. Међутим, о односу политичких моћника према језичкој струци и, посебно, према академику и у то време највећем језичком ауторитету у Југославији, драгоцено је сведочење које аутор први пут, јавно, саопштава у књизи: *Комисија за припрему уставних амандмана на Устав из 1974. године, с Едвардом Кардељом на челу, позвала је на Брионе у то време нашег најбољег стручњака за језик академика и професора др Михаила Стевановића. Првог дана су се одмарали, другог дана је Комисија нешто радила, а трећег дана је проф. Стевановић добио текст да га језички прегледа и исправи. Пошто формулације нису биле језички правилне и прецизног значења, Стевановић је то четвртог дана предочио Комисији. При томе је Кардељ плануо и изгрдио професора да се не разуме у „политички језик”. Сутрадан, на портирници, проф. Стевановића је чекала авионска карта за Београд без икаквог образложења. То ми је посведочио лично професор Стевановић кад сам му показао свој критички текст о језику у Уставу с амандманима од 1978. године (који је одбио да потпише и Јосип Броз*

Тито). Било је то неколико месеци пред смрт нашег академика. Тада сам обећао проф. Стевановићу, у његовом стану, да ћу кад-тад саопштити јавности ову немилу чињеницу.

Дакако, аутор се брижњиво, марљиво и с дужном пажњом односи према језику у медијима, како писаним тако и електронским, подвргавајући анализи и односе између писане и изговорене речи. Ипак, у штампаним медијима и код њихових новинара проналази највише огрешења о стил, језик, правопис, али свакако најсуштаственија огрешења о етику писане речи. Зато бисмо издвојили део у књизи који се управо на то односи: *Непотпуна информација је етички грех, Контрадикторно извештавање са седница, Усмерене вести су већ традиционалан и сублиман грех, Објављивање вести о последицама а не и о узроцима, Уопштено и замагљено писање супротно је професионалној етици, Уопштена критика у нашој штампи рађа песимизам, У блиској вези са фразирањем је и разметање страним речима без осећања за меру и укусу...*

Дневна уметничка критика стекла је у нашој штампи угледно и значајно место. Годинама су књижевну, филмску, позоришну, балетску, музичку, ликовну критику, па и критику архитектуре, дизајна и перформанса писали веома угледни стални критичари или из редакција или, чешће, експерти изван редакцијског састава. Критичарима су, осим сталне синекуре у листовима, додељиване и престижне награде. На пример, годишња награда за књижевну критику објављену у дневним новинама „Милан Богдановић” сматрана је једном од најпрестижнијих. Међутим, данас је, како нас уверава аутор, много тога ишчезло, тиражни таблоиди не маре за критике док озбиљна штампа озбиљно кубури с тиражом и беспарицом. За то време, како се даље наводи, *савремени фолиранти* жаре и пале, неретко продајући магле, па и најновију о тобожњем *креативном писању*.

Добро запажа аутор и сву некултуру дијалога са телевизијског екрана, коју проносе недоучени новинари и водитељи, па подробно анализира типична огрешења у изражавању тих такозваних „ТВ лица”. Из анализе су проистекле замерке, које аутор саопштава и као поуку: *Некритичко преузимање лексике и језичких конструкција из политичког говора, Опширност је највећи непријатељ јасном и концизном изражавању, Неправилна употреба предлога и прилога, Лоша дикција, цепање синтагми, непоштовање говорних блокова, замуцкивање, отезање полувокала, поштапалице, тежак изговор речи и реченица, упадање у реч саговорнику као знак нервозе...* Уз ово, као можда најделотворнију поуку, указује и на оне личности са телевизијског екрана које су стекле име и углед у јавности управо захваљујући својој врхунској култури говора.

Језик, овај наш српски, писани и говорни, и изван медија и у њима особито, трпи и подноси штошта. Велика небрига о језику на коју стручно, аргументовано и поучно указује и подробно је анализира професор др Радомир Животић сврстава његов напор и његову нову књигу у нарочито добродошла штива. Користиће и посленицима писане речи и младима који су љубопитљиви и знатижељни. Осветлиће и значајан период језичке праксе српског језика у раздобљу дужем од пола века. Најзад, угледни професор Животић нам, можда и нехотице, оставља нешто као аманет, о неком могућем језичком идеалу веома удаљеном од сваке наше данашње небриге, који је још антички филозоф Платон означио и универзално препоручио као језик – лак, крилат и свештен...